

Agnieszka JAKUBOWSKA *
Anna ROSA **

SYTUACJA OSÓB Z WYŻSZYM WYKSZTAŁCENIEM NA RYNKU PRACY POMORZA ŚRODKOWEGO

Zarys treści: Wykształcenie wyższe to jedna z istotniejszych inwestycji w kapitał ludzki. W Polsce, wskutek zmian w regulacjach prawnych, po 1990 roku nastąpiło jego upowszechnienie. Spowodowało to zmiany ilościowe w sektorze edukacyjnym. Rokrocznie zwiększała się zarówno liczba osób podejmujących studia wyższe, jak i liczba absolwentów, którzy poszukiwali zatrudnienia zgodnego z posiadanym wykształceniem. Ta sytuacja spowodowała zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje dla rynku pracy. Zmniejszyła się możliwość znalezienia pracy zgodnej z oczekiwaniami oraz kompetencjami osoby z wyższym wykształceniem, a samo uzyskanie dyplomu uczelni wyższej nie może być już postrzegane jako gwarant znalezienia dobrze płatnej pracy. Celem artykułu jest przedstawienie sytuacji osób z wyższym wykształceniem na rynku pracy w regionie Pomorza Środkowego. W opracowaniu szczególną uwagę zwrócono na zmianę w natężeniu zjawiska bezrobocia w badanej grupie osób. Zasadniczym problemem badawczym jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: na ile obserwowany w ostatnich latach „boom edukacyjny”, widoczny zwłaszcza w kształceniu na poziomie akademickim, zwiększył poziom zagrożenia brakiem zatrudnienia na rynku pracy Pomorza Środkowego w grupie osób z wyższym wykształceniem. W analizie wykorzystano źródła danych BDL GUS zagregowane na poziomie NUTS 3 oraz NUTS 4.

Słowa kluczowe: wyższe wykształcenie, uczelnia wyższa, Pomorze Środkowe, rynek pracy, bezrobocie.

Wprowadzenie

Transformacja gospodarczo-ustrojowa zachodząca w Polsce po 1989 roku wpłynęła między innymi na rynek usług edukacyjnych w Polsce. Ustawa z 1990 roku o szkolnictwie wyższym¹ zapoczątkowała zmiany zachodzące na tym rynku, a konsekwencją tych przepisów prawnych było:

---

* Katedra Ekonomii, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

** Zakład Ekonomii Wsi, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Polska Akademia Nauk

¹ Ustawa z dnia 12 września 1990 roku *o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. 1990 nr 65, poz. 385).

- upowszechnienie studiów (zwiększaniem limitów rekrutacyjnych, co wpłynęło na wzrost liczby studentów),
- wzrost liczby uczelni funkcjonujących w Polsce (obok uczelni publicznych zaczęły funkcjonować uczelnie niepaństwowe, które uznano za równoprawny element systemu szkolnictwa polskiego),
- rozpowszechnienie studiów niestacjonarnych,
- pojawienie się opłat w uczelniach publicznych,
- zmiany strukturalne (wzrost współczynnika skolaryzacji); w latach 1990-2010 współczynnik netto skolaryzacji wzrósł ponad czterokrotnie, z 9,8% w roku akademickim 1990/1991 do 40,9% (2009/2010), a następnie zmalał i na koniec 2013/2014 wyniósł 38,6%,
- rozszerzenie autonomii uczelni i samorządności środowiska akademickiego,
- zmiany kierunkowe (nastąpił spadek udziału studiujących na kierunkach technicznych i wzrost studiujących na kierunkach związanych z ekonomią i zarządzaniem).

W okresie transformacji nastąpiła popularność koncepcji gospodarki opartej na wiedzy, a wśród społeczeństwa ukształtowało się przekonanie, że ukończenie studiów wyższych jest niezbędnym warunkiem pozyskania atrakcyjnej pracy, a w skrajnych okolicznościach przynajmniej stanowi gwarancję jakiegokolwiek zatrudnienia². W konsekwencji zwiększała się rokrocznie liczba osób podejmujących studia wyższe i liczba absolwentów, którzy poszukiwali zatrudnienia zgodnego z posiadanym wykształceniem. W roku akademickim 1990/1991 studia ukończyło 56 tysięcy absolwentów, podczas gdy już w 2006 było ich 1971 tys. W okresie 2008-2013 zakończyło swoją edukację niemal 3 mln osób w wieku 18-59/64, a wśród nich aż 51% miało wyższe wykształcenie. Ze względu na dużą liczbę osób z wyższym wykształceniem nastąpiło nasylenie rynku pracy, który nie był w stanie oferować zatrudnienia wszystkim poszukującym pracy. Absolwenci szkół wyższych stanowili w 2013 roku 28% (5 mln) zasobów pracy, w tym bezrobotni z wyższym wykształceniem stanowili 12,4% wszystkich bezrobotnych. Sytuacja ta spowodowała, obserwowane obecnie na polskim rynku pracy, ograniczenie możliwych do osiągnięcia korzyści w postaci zwiększania premii płacowej z tytułu wyższego wykształcenia, jak również zmniejszyła możliwość znalezienia pracy zgodnej z oczekiwaniami oraz kompetencjami osoby z wyższym wykształceniem³. Celem opracowania jest przedstawienie sytuacji osób

---

² H. Domański, *Między komunizmem a rynkiem. Wpływ wykształcenia na zarobki w 27 krajach*, (w:) *Niepokoje polskie*, H. Domański, A. Ostrowska, A. Rychter (red.), Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2004, s. 37-38.

³ A. Jakubowska, A. Rosa, *Problemy dopasowania oferty kształcenia szkół wyższych do potrzeb rynku pracy w Polsce*, (w:) *Zarządzanie szkołą wyższą dylematy i wyzwania*,

z wyższym wykształceniem na rynku pracy w regionie Pomorza Środkowego. W artykule szczególną uwagę zwrócono na zmianę w natężeniu zjawiska bezrobocia w tej grupie osób. Zasadniczym problemem badawczym jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: na ile obserwowany w ostatnich latach „boom edukacyjny”, widoczny zwłaszcza w kształceniu na poziomie akademickim, zwiększył poziom zagrożenia brakiem zatrudnienia w grupie osób z wyższym wykształceniem na rynku pracy Pomorza Środkowego. W prowadzonej analizie szczególną uwagę zwrócono na zjawisko zróżnicowania analizowanych agregatów zarówno wewnątrz badanego obszaru, jak również w stosunku do wielkości przeciętnych w kraju. Dyskusji poddano problem przestrzennej alokacji zasobów siły roboczej ze względu na poziom wykształcenia przyjmując jako punkt odniesienia poziom powiatu. Realizację tego zamierzenia oparto o badanie poziomu oraz dynamiki podstawowych wskaźników wyznaczających sytuację osób z wyższym wykształceniem na wyodrębnionych rynkach pracy, odchodząc tym samym od sztywnego podziału administracyjnego. Zasadniczy materiał empiryczny odnosi się do poziomu NUTS 3 oraz NUTS 4 w latach 2000-2014. Do celów opisu statystycznego badanego obszaru wykorzystano nieadministracyjny poziom wyodrębniony dla celów statystyki publicznej – podregion, przyjmując, iż Pomorze Środkowe pokrywa się terytorialnie z aktualnym obszarem podregionu słupskiego oraz podregionu koszalińskiego. Podregiony te grupują 15 powiatów zaliczonych umownie do Pomorza Środkowego. W opracowaniu wykorzystano źródła danych BDL GUS.

Edukacja a rynek pracy

Edukację możemy rozpatrywać jako system wyspecjalizowanych instytucji, których zadaniem jest transmisja wiedzy, kompetencji i umiejętności⁴. System edukacji jest istotnym czynnikiem kreacji kapitału ludzkiego, a wykształcenie wyższe to jedna z istotniejszych inwestycji w kapitał ludzki, który decyduje

---

J. Dworak, J. Jaworski (red.), *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku*, tom 14, Warszawa 2011, s. 29-44.

⁴ T. Pateman: *Education*, in: *The Blackwell Dictionary of Twentieth Century Social Thought*, W. Outhwaite, T. Bottomore, Cambridge, (za:) *Pierwsza dekada niepodległości. Próba socjologicznej syntezy*, E. Wnuk-Lipiński, M. Ziółkowski (red.) Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2001, s. 181.

o potencjale rozwojowym społeczeństwa i gospodarki oraz przyczynia się do dobrobytu społecznego⁵. Podobnie jak inne inwestycje wymaga ponoszenia określonych nakładów by w przyszłości osiągnąć określone korzyści. Korzyści z posiadania wykształcenia wyższego mogą być rozpatrywane z punktu widzenia prywatnych profitów, bądź publicznych (rys. 1).

Rysunek 1. Wybrane potencjalne korzyści płynące z posiadania wyższego wykształcenia

Źródło: Opracowanie na podstawie: D. Piróg, *Absolwenci szkół wyższych na rynku pracy w warunkach kryzysu*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 9, 2013, s. 303; A. Buchner–Jeziorska, *Studia wyższe – bez szans na sukces?!*, Acta Universitatis Lodzensis. Folia Sociologica, nr 39, 2011, s. 17-3; T. Zarycki, *Kapitał kulturowy – założenia i perspektywy zastosowań teorii Pierre’a Bourdieu*, „Psychologia Społeczna”, nr 4 (1-2), 2009, s. 12-25; G. Psacharopoulos, *Returns to Investment in Higher Education. A European Survey*, Progress in Higher Education Reform Across Europe, Center for Higher Education Policy Studies, Enschede, 2009; W. McMahon, *Education and Development*, Oxford University Press, Oxford 2002.

⁵ A. Jakubowska, A. Rosa, *Signification higher education in creating human potential development*, “Human Resources Management and Ergonomics”, Volume VIII, nr 2, 2014, s. 48-60.

By oszacować korzyści prywatne z wykształcenia wyższego należy obliczyć ile przeciętnie zyskuje jednostka posiadająca wyższe wykształcenie w porównaniu do osoby o wykształceniu średnim. Natomiast publiczne korzyści stanowią sumę korzyści indywidualnych i korzyści jakie odnosi społeczeństwo z posiadania przez jednostkę wyższego wykształcenia⁶. By oszacować i zmierzyć zarówno prywatne, jak i społeczne materialne korzyści z wykształcenia wyższego oblicza się i ocenia stopy zwrotu z inwestowania w szkolnictwo wyższe. Z międzynarodowych badań dotyczących efektywności inwestycji w kształcenie wyższe przeprowadzonych przez G. Psacharopoulos i W. Patrinos wynika, że rentowność inwestycji w kształcenie wyższe wynosi w Azji (bez krajów należących do OECD) 9,9% za rok studiów, w Europie i Afryce Północnej 7,1%, w Ameryce Łacińskiej 12,0%, w krajach OECD 7,5%, w Afryce Południowej i regionie Sahary 11,7% i średnio na świecie 9,7%⁷. A. Jakubowska i A. Rosa podkreślają, że pomimo zachodzącego procesu konwergencji społecznej i terytorialnej na obszarze EU nadal występują znaczne rozbieżności w poziomie osiągniętych stóp zwrotu z edukacji na poziomie wyższym. Z przeprowadzonych przez autorki badań wynika, że poziom osiągniętych stóp zwrotu z prywatnych inwestycji w wyższe wykształcenie wahał się od 6,4% (Niemcy) do 29,2% (Polska). Wysoką rozpiętością cechowała się również publiczna stopa zwrotu, przyjmowała ona wartości od 0,3% (Szwecja) do 37,2% (Wielka Brytania)⁸.

Z badań dotyczących okresu zwrotu z inwestycji w wykształcenie wyższe przeprowadzonych z kolei przez W. Jareckiego wynika, że jest to inwestycja korzystna i w ciągu średnio pięciu lat od ukończenia studiów następuje zwrot poniesionych nakładów łącznie z utraconymi wynagrodzeniami na skutek podjęcia studiów wyższych⁹.

W związku z faktem, że posiadanie dyplomu wyższej uczelni jest inwestycją opłacalną, a wskazywaną najczęściej potencjalną korzyścią z posiadania wyższego wykształcenia jest zatrudnienie i lepsze warunki pracy, na rynku pracy nastąpiło zjawisko nadprodukcji osób z wyższym wykształceniem. W literaturze

---

⁶ P. Strawiński, *Zwrot z inwestycji w wyższe wykształcenie w Polsce*, „*Ekonomista*”, Vol. 6, 2006.

⁷ G. Psacharopoulos, H. Patrinos, *Returns to Investment in Education: A Further Update*, World Bank Policy, Research Working Paper 2881, 2002, s. 14.

⁸ A. Jakubowska, A. Rosa, *The rates of return from investments in higher education: a comparative study of EU Countries*, (w:) *13th International Scientific Conference: Human Potential Development*, University of Szczecin, Szczecin 2016, s. 86, <https://frcatel.fri.uniza.sk/hrme/ConfHPM/subory/Conf-HPD-2016-Szczecin.pdf>, (25.06.2016).

⁹ W. Jarecki, *Okres zwrotu indywidualnych inwestycji w wyższe wykształcenie*, „*Gospodarka Narodowa*”, nr 5-6, 2006, s. 21-34.

przedmiotu można znaleźć liczne publikacje dotyczące sytuacji absolwentów szkół wyższych na rynku pracy i ich problemów z pozyskaniem przez nich zatrudnienia po zakończeniu edukacji akademickiej¹⁰.

Analiza statystyk rynku pracy wskazuje, że z jednej strony wykształcenie otworzyło przed absolwentami szersze możliwości znalezienia pracy w porównaniu z osobami kończącymi swoją edukację na niższym poziomie. Z drugiej strony obserwuje się zjawisko „brain drainingu”, którego efektem jest zajmowanie przez osoby lepiej wykształcone takich miejsc pracy, na których mogłyby być zatrudniane osoby o niższych kompetencjach. Rozbieżności pomiędzy oczekiwaniami absolwentów, a rynkiem pracy wpłynęły również na utratę dobrze wykształconych zasobów pracy w wyniku ich wyjazdu do pracy za granicę. W środowisku kreującym zmiany w szkolnictwie coraz częściej mówi się, iż jednym z niezbędnych elementów skutecznej walki z bezrobociem, wśród osób posiadających wyższe wykształcenie, jest odpowiednia diagnoza rynku pracy, która uwzględniałaby zróżnicowanie oczekiwań podmiotów działających w lokalnym lub regionalnym środowisku gospodarczym¹¹. Wśród zmian które mają dopasować polski system szkolnictwa do wymogów rynku pracy, wymienia się¹²:

- powszechność informacji, która ma na celu promowanie informacji dotyczących perspektyw zawodowych,
- stworzenie systemu powiązań szkolnictwa wyższego z pracodawcami, związkami i organizacjami zawodowymi,
- powiązanie stażów z programami nauki,
- prowadzenie monitoringu losów absolwentów w celu podniesienia jakości kształcenia i lepszego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb i wymogów rynku pracy,
- modernizację oferty kształcenia zawodowego w powiązaniu z potrzebami lokalnego i regionalnego rynku pracy.

---

¹⁰ M. Kabaj, U. Jeruszka, *Lepsze przygotowanie absolwentów szkół wyższych do potrzeb gospodarki i funkcjonowania na rynku pracy*, IPiSS, Warszawa 2009; J. Korpysa, *Bezrobocie wśród absolwentów szkół wyższych*, (w) *Kapitał ludzki w gospodarce*, D. Kopycińska (red.), PTE, Szczecin 2003, s. 123-133; D. Piróg, *Graduates of geographical studies on the labour market in the process of transformation in higher education*, „Prace i Studia Geograficzne”, tom 48, 2011, s. 161-172.; A. Orczykowska, *Szkolnictwo wyższe a wymagania rynku pracy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, nr 2/28, 2006, s. 49-64; A. Kiersztyn, *Racjonalne inwestycje czy złudne nadzieje: nadwyżka wykształcenia na polskim rynku pracy*, „Polityka Społeczna”, nr 1, 2011, s. 7-14.

¹¹ A. Jakubowska, A. Rosa, *Problemy...*, op. cit., s. 39.

¹² M. Zahorska, D. Walczak, *PolSKI system edukacyjny a rynki pracy Unii Europejskiej*, „Analizy i Opinie”, nr 51, Instytut Spraw Publicznych, 2005, s. 9.

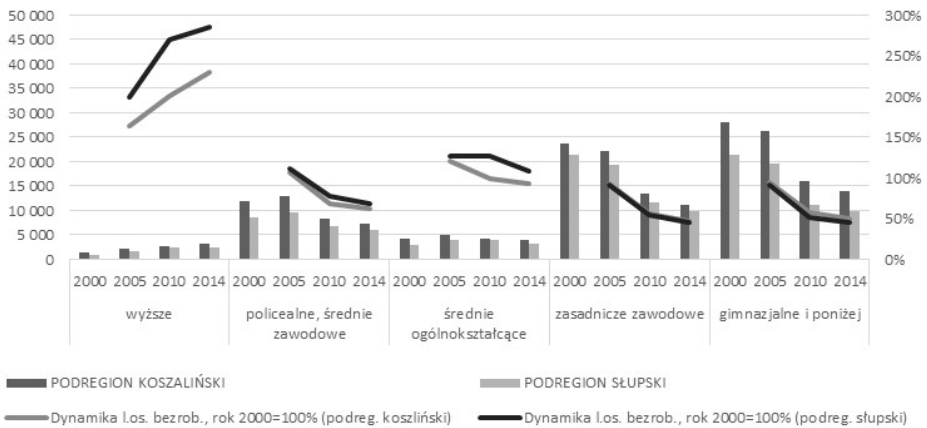
W kontekście poprawy sytuacji absolwentów na rynku pracy podejmowane są więc przez uczelnie działania, które mają dostosować ofertę kształcenia do wymagań i potrzeb rynku pracy. Działania te obejmują między innymi: wprowadzenie praktycznych profili studiów, włączenie pracodawców w projektowanie programów studiów i w zewnętrzną ocenę jakości kształcenia, prowadzenie kursów przez praktyków. Ponadto coraz częściej przy uczelniach wyższych funkcjonują Akademickie Biura Karier, które monitorują kariery zawodowe absolwentów oraz ułatwiają kontakty z potencjalnymi pracodawcami.

Wykształcenie a rynek pracy Pomorza Środkowego

Obszar Pomorza Środkowego, ze względu na przynależność do grupy obszarów o dużym udziale gospodarki post pegeerowskiej, zaliczany jest do regionów o najwyższym poziomie bezrobocia. Na obszarze tym, oprócz wysokiego poziomu bezrobocia, odnotowuje się niski poziom zatrudnienia oraz wysoką bierność zawodową¹³. W roku 2014, przy średniej krajowej stopie bezrobocia rejestrowanego wynoszącej 11,4%, w podregionach Pomorza Środkowego wskaźnik ten ukształtował się odpowiednio: w podregionie koszalińskim na poziomie 18,8%, w podregionie słupskim – 17,2%. Wśród osób bezrobotnych dominującą grupę stanowiły osoby z najniższym poziomem wykształcenia (zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i poniżej). Analiza zmian zachodzących w liczebności poszczególnych grup bezrobotnych wydzielonych ze względu na poziom wykształcenia wskazuje, iż w badanym okresie 2000-2014 na obszarze Pomorza Środkowego liczba bezrobotnych osób z wykształceniem wyższym wzrosła z 2253 do 5677 (wzrost o 152%). W analogicznym okresie w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym nastąpił spadek z 44 912 do 20 975 osób (spadek o 53%), a w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym (lub odpowiednio podstawowym) i poniżej liczba osób bezrobotnych z 49 461 spadła do 23 709 (spadek o 52%). Zmiany w liczebności poszczególnych grup bezrobotnych w latach 2000-2014 w ujęciu poszczególnych podregionów Pomorza Środkowego zaprezentowano na rys. 2.

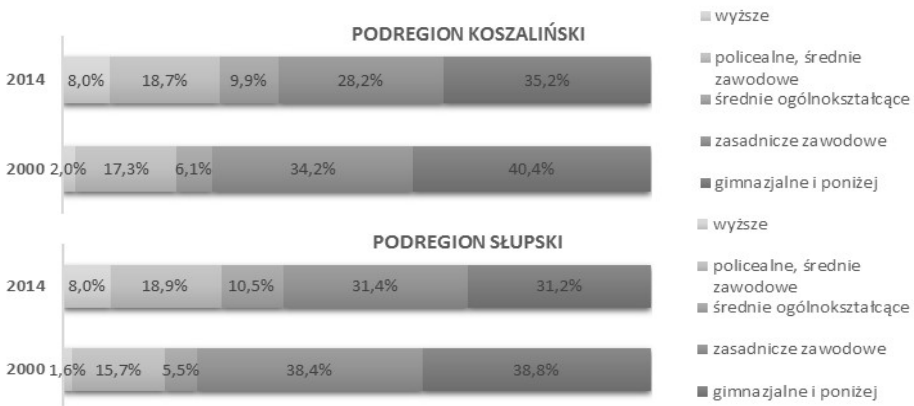
¹³ Zob. A. Jakubowska, A. Rosa, *Diagnoza sytuacji gospodarczej Pomorza Środkowego*, (w:) *Kształtowanie rozwoju społeczno-gospodarczego Pomorza Środkowego*, A. Jakubowska, M. Jasiulewicz, A. Rosa, G. Spychalski (red.), Wyd. Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2014, s. 25-26.

Rysunek 2. Liczba osób bezrobotnych w podregionie koszalińskim i słupskim ze względu na wykształcenie w latach 2000-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

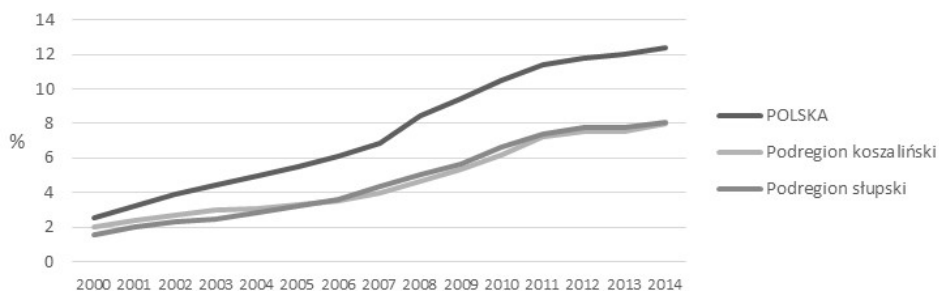
Analiza zmian zachodzących w populacji osób bezrobotnych regionu Pomorza Środkowego wskazuje na znaczące zmiany w strukturze bezrobotnych zwłaszcza osób posiadających wyższe kwalifikacje. Odsetek bezrobotnych legitymujących się wykształceniem wyższym z poziomu 1,8% w 2000 roku wzrósł do 8,0% w 2014 roku. Zmianę rozkładu w grupie osób bezrobotnych ze względu na posiadane wykształcenia, w ujęciu poszczególnych podregionów badanego obszaru, przedstawiono na rys. 3.

Rysunek 3. Struktura bezrobotnych w podregionach koszalińskim i słupskim ze względu na poziom wykształcenia w latach 2000-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 4. Odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym w latach 2000-2014 (w %)

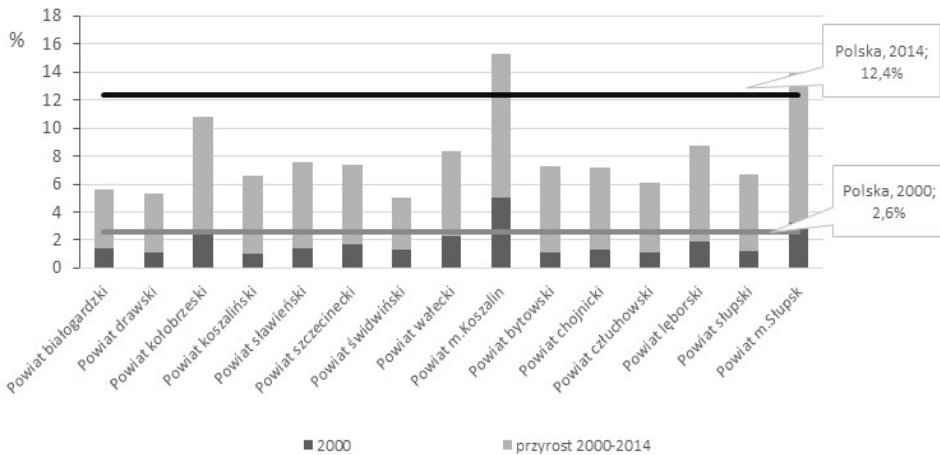
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Obserwowane zmiany w strukturze bezrobotnych regionu Pomorza Środkowego stanowią bez wątpienia statystyczny efekt wzrostu liczebności populacji osób kończących uczelnie wyższe. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Narodowych Spisów Powszechnych z roku 2002 oraz 2011 liczba osób z wykształceniem wyższym przypadająca na 10 tys. mieszkańców badanego regionu wzrosła w tym okresie z 695 do 1146, przy analogicznej zmianie na terenie Polski z 838 do 1478. Świadczy to nadal o stosunkowo małym, w porównaniu do średniej krajowej, nasyceniu tego obszaru osobami z wyższym wykształceniem. Potwierdza to analiza prezentowanych zmian zachodzących w strukturze osób bezrobotnych regionu Pomorza Środkowego. Ukazuje ona, iż pomimo obserwowanych na tym obszarze niekorzystnych tendencji wzrostu udziału osób z wyższym wykształceniem w populacji osób bezrobotnych, na tle ogólnopolskim zmiany te charakteryzują się o wiele niższą dynamiką (rys. 4).

Wykształcenie wyższe w perspektywie lokalnych rynków pracy Pomorza Środkowego

Zaobserwowane na rynkach pracy analizowanych powiatów regionu Pomorza Środkowego trendy potwierdzają ogólne tendencje obserwowane na rynku regionalnym. W roku 2014 stopa bezrobocia rejestrowanego praktycznie we wszystkich powiatach przekraczała poziom średni dla Polski. W przypadku powiatów: białogardzkiego, szczecineckiego, koszalińskiego, świdwińskiego oraz drawskiego poziom stopy bezrobocia rejestrowanego był ponad dwukrotnie wyższy niż obserwowany średnio w kraju i jedynie w przypadku powiatów grodzkich (Koszalin, Słupsk) poziom stopy bezrobocia ukształtował się poniżej przeciętnej.

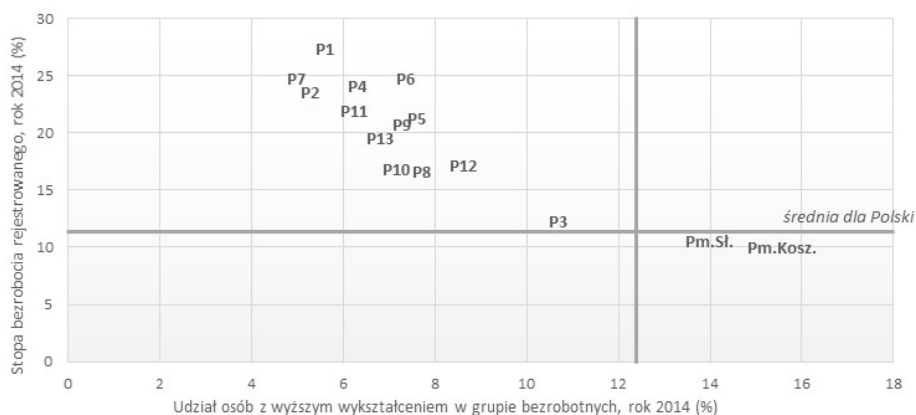
Analiza lokalnych rynków pracy z perspektywy absolwentów uczelni wyższych wskazuje na stosunkowo wysoki poziom zróżnicowania udziału osób z wykształceniem wyższym w grupie bezrobotnych (rys. 5). Według danych z 2014 roku najwyższym udziałem tych osób w grupie bezrobotnych charakteryzuje się powiat m. Koszalin – 15,3% oraz powiat m. Słupsk – 13,9%. Najniższy udział bezrobotnych z wyższym wykształcenia w ogóle bezrobotnych zaobserwowano w powiecie świdwińskim (5,0%), drawskim (5,3%) oraz białogardzkim (5,6%).

Rysunek 5. Udział osób z wyższym wykształceniem w grupie bezrobotnych w powiatach podregionu koszalińskiego i słupskiego oraz średnio w Polsce (rok 2000 i 2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Charakterystyczną cechą obserwowanych rynków pracy Pomorza Środkowego jest silna korelacja między poziomem stopy bezrobocia rejestrowanego a udziałem osób z wyższym wykształceniem w strukturze bezrobotnych. Określony współczynnik korelacji wyniósł dla badanych powiatów – 0,87. Wyższym stopom bezrobocia w poszczególnych powiatach odpowiadają więc niższe udziały osób z wyższym wykształceniem w populacji bezrobotnych ogółem (rys. 6).

P1 Powiat białogardzki	P5 Powiat stawieński	P9 Powiat bytowski	Pm. Kosz. Powiat m. Koszalin
P2 Powiat drawski	P6 Powiat szczecinecki	P10 Powiat chojnicki	Pm. Sł. Powiat m. Słupsk
P3 Powiat kołobrzeski	P7 Powiat świdwiński	P11 Powiat człuchowski	
P4 Powiat koszaliński	P8 Powiat wałecki	P12 Powiat lęborski	

Rysunek 6. Relacja między odsetkiem bezrobotnych z wyższym wykształceniem a poziomem bezrobocia rejestrowanego w powiatach podregionu koszalińskiego i słupskiego (rok 2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Zakończenie

Przeprowadzona w Polsce reforma szkolnictwa wyższego przyczyniła się do znaczącego zwiększenia odsetka studiujących w społeczeństwie. Wykształcenie oraz zdobyte dzięki niemu kompetencje i umiejętności stały się jednym z najważniejszych walorów rynkowych osób poszukujących pracy. Ukazane tendencje w zmianie struktury bezrobotnych potwierdzają jednakże, iż obserwowany, gwałtowny, wzrost wskaźnika skolaryzacji w Polsce, przyczynił się do znacznego pogorszenia sytuacji osób z wyższym wykształceniem na rynku pracy. Posiadanie dyplomu wyższej uczelni nie chroni już przed bezrobociem aczkolwiek może zwiększyć prawdopodobieństwo uzyskania zatrudnienia w wyuczonym zawodzie. Analiza przeprowadzona z perspektywy rynków pracy Pomorza Środkowego wskazuje, iż „degradacja” wyższego wykształcenia, jako gwaranta otrzymania pracy, nie jest procesem tak gwałtownym jak ogólnie obserwowany w Polsce. Jedynie w przypadku powiatów grodzkich (Koszalin i Słupsk) udział osób z wyższym wykształceniem w grupie bezrobotnych przekroczył poziom

średni. W pozostałych powiatach Pomorza Środkowego nadal widoczny jest znaczący (pozytywny) wpływ posiadania wyższego wykształcenia na możliwości znalezienia zatrudnienia. W powiatach tych, przy stosunkowo wysokich stopach bezrobocia rejestrowanego, charakterystyczny jest niski udział w tej grupie osób z wyższym wykształceniem.

Bibliografia

1. Buchner-Jeziorska A., *Studia wyższe – bez szans na sukces?!*, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica, nr 39, 2011.
2. Domański H., *Między komunizmem a rynkiem. Wpływ wykształcenia na zarobki w 27 krajach*, (w:) *Niepokoje polskie*, H. Domański, A. Ostrowska, A. Rychter (red.), Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2004.
3. Jakubowska A., Rosa A., *Problemy dopasowania oferty kształcenia szkół wyższych do potrzeb rynku pracy w Polsce*, (w:) *Zarządzanie szkołą wyższą dylematy i wyzwania*, J. Dworak, J. Jaworski (red.), Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku, tom 14, Warszawa 2011.
4. Jakubowska A., Rosa A., *Diagnoza sytuacji gospodarczej Pomorza Środkowego*, (w:) *Kształtowanie rozwoju społeczno-gospodarczego Pomorza Środkowego*, A. Jakubowska, M. Jasiulewicz, A. Rosa, G. Spychalski (red.), Wyd. Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2014.
5. Jakubowska A., Rosa A., *The rates of return from investments in higher education: a comparative study of EU Countries*, (w) *13th International Scientific Conference: Human Potential Development*, University of Szczecin, Szczecin 2016, s. 86, <https://frcatel.fri.uniza.sk/hrme/ConfHPM/subory/Conf-HPD-2016-Szczecin.pdf> (25.06.2016).
6. Jakubowska A., Rosa A., *Signification higher education in creating human potential development*, „Human Resources Management and Ergonomics”, Volume VIII, nr 2, 2014.
7. Jarecki W., *Okres zwrotu indywidualnych inwestycji w wyższe wykształcenie*, „Gospodarka Narodowa”, nr 5-6, 2006.
8. Kabaj M., Jeruszka, U., *Lepsze przygotowanie absolwentów szkół wyższych do potrzeb gospodarki i funkcjonowania na rynku pracy*, IPiSS, Warszawa 2009.
9. Kiersztyn A., *Racjonalne inwestycje czy złudne nadzieje: nadwyżka wykształcenia na polskim rynku pracy*, „Polityka Społeczna”, nr 1, 2011.
10. Korpysa J., *Bezrobocie wśród absolwentów szkół wyższych*, (w) *Kapitał ludzki w gospodarce*, D. Kopycińska (red.), PTE, Szczecin 2003.

11. McMahon W., *Education and Development*, Oxford University Press, Oxford 2002.
12. Orczykowska A., *Szkolnictwo wyższe a wymagania rynku pracy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, nr 2/28, 2006.
13. Pateman T., *Education*, in: W. Outhwaite, T. Bottomore, *The Blackwell Dictionary of Twentieth Century Social Thought*, Cambridge, (za:) *Pierwsza dekada niepodległości. Próba socjologicznej syntezy*, E. Wnuk-Lipiński, M. Ziółkowski (red.), Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2001.
14. Piróg D., *Absolwenci szkół wyższych na rynku pracy w warunkach kryzysu*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 9, 2013.
15. Piróg D., *Graduates of geographical studies on the labour market in the process of transformation in higher education*, „Prace i Studia Geograficzne”, tom 48, 2011.
16. Psacharopoulos G., *Returns to Investment in Higher Education. A European Survey, Progress in Higher Education Reform Across Europe*, Center for Higher Education Policy Studies, Enschede, 2009.
17. Psacharopoulos G., Patrinos H., *Returns to Investment in Education: A Further Update*, World Bank Policy Research Working Paper 2881, 2002.
18. Strawiński P., *Zwrot z inwestycji w wyższe wykształcenie w Polsce*, „Ekonomista”, Vol. 6, 2006.
19. Ustawa z dnia 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym (Dz. U. 1990 nr 65 poz. 385).
20. Zahorska M., Walczak D., *Polski system edukacyjny a rynki pracy Unii Europejskiej*, „Analizy i Opinie”, nr 51, Instytut Spraw Publicznych, 2005.
21. Zarycki T., *Kapitał kulturowy – założenia i perspektywy zastosowań teorii Pierre'a Bourdieu*, „Psychologia Społeczna”, nr 4 (1-2), 2009.

THE SITUATION OF UNIVERSITY GRADUATES IN THE LABOR MARKET OF THE MIDDLE POMERANIA

Higher education is one of the most important investments in human capital. Dissemination of education after 1990 in Poland caused of quantitative changes in the education sector. Every year increased both the number of tertiary education and the number of graduates. This situation resulted in both positive and negative consequences for the labor market. Certainly

decreased the possibility of finding a job in line with the competence of persons with higher education, and having a diploma of higher education does not guarantee finding a well-paid job. The aim of the article is to present the situation of people with higher education on the labor market in the region of Middle Pomerania. The main problem of the research was to answer the question: how "educational boom", particularly visible in education at university level, increased the level of danger the lack of employment in the labor market of the Middle Pomerania in the group with higher education. The analysis used data source BDL GUS aggregated at NUTS 3 and NUTS 4.

Keywords: graduate; higher education; labor market, Middle Pomerania, unemployment.